

Oikeusministeriö/VN/26860/2023

Poliisihallituksen lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi tuomioistuimen määräämästä pääsykiellosta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausuntopyyntö ja asian tausta

Oikeusministeriö on pyytänyt Poliisihallitukselta kirjallista lausuntoa 3.6.2026 koskien luonnosta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi tuomioistuimen määräämästä pääsykiellosta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Esitysluonnoksen keskeiset muutosehdotukset koskevat tuomioistuimen määräämästä pääsykiellosta säätämistä sekä rikoslain julkisrauhan rikkomista koskevan rangaistuslainsäädännön täsmentämistä.

Esityksessä ehdotetaan ensinnäkin säädettäväksi laki tuomioistuimen määräämästä pääsykiellosta. Pääsykielto voitaisiin määrätä myymälään, johon yleisöllä on pääsy, aikaisemman häiriökäyttäytymisen perusteella rikosten sekä muun vakavan ja toistuvan häirinnän torjumiseksi. Kiellon valvonnasta vastaisi poliisi. Kiellon rikkominen olisi rangaistavaa.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että rikoslain julkisrauhan rikkomista koskevaa säännöstä täsmennettäisiin uudella tekotavalla. Muutoksella selvennettäisiin sitä, että julkisrauhan rikkomisena rangaistavaa olisi julkisrauhan suojaamaan paikkaan meneminen paikan haltijan henkilölle antaman kiellon vastaisesti.

Esityksessä ehdotetaan myös muutettaviksi poliisilakia, yksityisistä turvallisuuspalveluista annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia ja tuomioistuinmaksulakia.

Lausunto

Yleisluonteisia huomioita esitysluonnoksesta

Käsillä olevaa hallituksen esitysluonnosta voidaan pitää pääosin sääntelyä selkeyttävänä ja eheyttävänä sekä kokonaisuutena kannatettavana.

Jäljempänä on käsitelty esitysluonnosta ja sen perusteluita yleisluonteisemmalla tasolla sekä kiinnitetty myös huomiota säännöskohtaisten perusteluiden täsmentämiseen.

Hallituksen esitysluonnoksella tuetaan poliisin näkökulmasta tavoitteita rikostorjunnan (sis. erityisesti rikosten estäminen ja selvittäminen) ja yleisen järjestyksen sekä turvallisuuden vahvistamisesta. Lisäksi ennakkollista suojaa myymälän sekä kaupan alan henkilö- ja asiakaskuntaan kohdistuvia mahdollisia oikeudenloukkauksia vastaan voidaan pitää tärkeänä ja kannatettavana tavoitteena.

Esitysluonnoksen mukaisesti työntekijöihin ja asiakkaisiin kohdistuva häiriökäyttäytyminen on tunnistettu erityisesti kaupan toimialalla turvallisuusriskiksi. Poliisihallitus katsoo yhtenevästi edellä sanotun osalta ja yhtä lailla riskit konkretisoituvat usein erilaisiksi poliisitehtäviksi. Esitysluonnoksen jaksossa 2.1.3 kuvatut tilanteet johtavat vakavimmillaan esimerkiksi väkivalta- ja omaisuusrikoksiin sekä muihin oikeushyvien loukkauksiin. Esitysluonnoksessa on kuvattu ilmiön esiintyvyyttä perustuen muun muassa poliisiasian tietojärjestelmästä saatuihin tilastotietoihin. Keskeisimmät vaikutukset poliisitoiminnan osalta koskevat valvonta- ja hälytystoimintaa sekä rikostutkintaa.

Tämänhetkinen lainsäädäntö ei nykytilassa sisällä nimenomaista viranomaisen hakemuksesta määräämää pääsykieltoa, niin kutsuttua yrityslähestymiskieltoa, koskevaa sääntelyä. Nykytilassa poliisin keinot puuttua edellä kuvattuun kaupan alalla esiintyvään rikos- ja häiriökäyttöön perustuvat pääasiallisesti julkisrauhan rikkomista koskevan rangaistussäännöksen soveltamiseen ja lisäksi poliisin toimivaltuuksiin julkisrauhan suojaamiseksi, joista säädetään poliisilain 2 luvun 5 ja 10 §:ssä. Poliisilla on siten toimivalta poistaa henkilö julkisrauhan suojaamasta tilasta. Poistaminen edellyttää tilan haltijan pyyntöä sekä sitä, että henkilö on ilman laillista oikeutta tunkeutunut tai mennyt julkisrauhan suojaamaan tilaan tai muuhun paikkaan tai jättänyt noudattamatta käskyn poistua sieltä. Edellytyksenä henkilön poistamiselle 1 momentin nojalla ei ole häiriön aiheuttaminen, vaan tilaan meneminen ilman laillista oikeutta tai poistumiskäskyn noudattamatta jättäminen. Kuten esitysluonnoksesta ilmenee, julkisrauhan rikkomista koskevan säännöksen vähäinen soveltamiskäytäntö huomioon ottaen tunnusmerkistön soveltamisala vaikuttaa jääneen annettujen pääsykieltojen noudattamatta jättämisen osalta jokseenkin epäselväksi. Lisäksi esitysluonnoksen jaksossa 2.3 on kuvattu muita mahdollisia lainsäädäntöön perustuvia keinoja puuttua häiriökäyttäytymiseen.

Edellä kuvatut lähtökohdat huomioiden hallituksen esitysluonnoksessa esitettyä uutta lakia tuomioistuimen määräämästä pääsykiellosta voidaan pitää kannatettavana. Laissa säädettäisiin siitä, että tuomioistuin voisi määrätä henkilölle pääsykiellon tiettyyn myymälään häiriökäyttäytymisen vuoksi ennakkollisena turvaamistoimena. Esitysluonnoksessa on perusteltu kattavasti kiellon määräämisen edellytyksiä, harkintaa ja siinä sovellettavia periaatteita. Voidaan pitää oletettavana, että sääntely suojaisi liiketiloissa työskentelevien ja asioivien henkilöiden henkeä ja terveyttä. Yhtä lailla esitetyn sääntelyn myötä vapautteen kohdistuvien rikosten, tällaisten rikosten uhan taikka muun vakavan ja toistuvan myymälätiloissa oleskeleviin henkilöihin kohdistuvan häirinnän torjumista voitaisiin tehostaa.

Poliisihallitus katsoo, että poliisin näkökulmasta tehokkaat ja täsmälliset toimivaltuudet ovat keskeisen tärkeitä tuomioistuimen määräämän pääsykiellon valvomiseksi. Tällä perusteella tulisi poliisin voida huolehtia sen noudattamisesta riippumatta siitä, aiheuttaako

henkilö kieltoa rikkoessaan häiriötä vai ei. Näistä syistä poliisilakiin lisättäisiin säännökset poliisin toimivallasta poistaa henkilö pääsykiellon suojaamasta tilasta tai estää hänen pääsynsä sinne. Lisäksi poliisi voisi ottaa henkilön pakkokeinolain 2 luvun 1 §:n nojalla kiinni kiellon rikkomisasian selvittämiseksi. Tämän vuoksi on perustelua, että tuomioistuimen määräämän pääsykiellon rikkominen ehdotetaan säädettävän rangaistavaksi uudessa rikoslain 16 luvun 9 b §:ssä ja säännös sisältäisi edellä kuvatut toimivaltuudet sekä esitetyt rangaistusasteikot. Pääsykiellon rikkomisen estämiseksi ja toimivaltuuksien soveltamiseksi on tärkeää, että rangaistussäännös saisi asiallisen sisältönsä yksittäisestä pääsykieltoratkaisusta, mikä korostaisi tarvetta määritellä kunkin pääsykiellon sisältö siihen liittyvine poikkeusmahdollisuuksineen selkeästi, täsmällisesti ja tarkkarajaisesti.

Tuomioistuimen määräämän pääsykiellon rikkomista koskevan rangaistussäännöksen lisäksi tilanteessa voisi tulla sovellettavaksi myös jonkun muun rikoksen tunnusmerkistö, mikäli henkilö pääsykieltoa rikkoessaan samanaikaisesti syyllistyisi esimerkiksi pahoinpitely- tai ryöstörikokseen tai pitäisi hallussaan vaarallista esinettä tai toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvaa esinettä tai ainetta. Poliisihallitus pitää edellä sanottua johdonmukaisena, jolloin poliisin tehtäväksi jää arvioida tilannekohtaisesti pääsykiellon rikkomisen yhteydessä tapahtuneet epäillyt rikokset. Voidaan pitää oletettavana, että kiellot tulevat ainakin ensivaiheessa kohdistumaan rajattuun määrään ihmisiä, jotka aiheuttavat poliisille merkittävän määrän häiriökäyttäytymistehtäviä ja rikostutkinnallisia tehtäviä. Lähtökohtaisesti voidaan pitää oletettavana, että poliisin työ- ja tehtävämäärä ei kasva merkittävästi esitettävän sääntelyn myötä, sillä poliisin tehtävänä on poliisilakiin perustuvan yleisluonteisen valvonnan yhteydessä selvittää joka tapauksessa asiakokonaisuuteen liittyvät epäillyt rikokset. Kuten esityksessä on kuvattu, merkittävimmät vaikutukset kohdistuvat oletettavasti tuomioistuimelle hakemusten käsittelyn myötä ja kaupan alan toimijoille kiellon hakijoina.

Säännöskohtaisia huomioita (laki tuomioistuimen määräämästä pääsykiellosta)

1 §

Tuomioistuimen määräämä pääsykielto

Poliisihallitus kiinnittää huomiota siihen, että lakiehdotuksen 1 § ei ole täysin johdonmukainen suhteessa lain 3 ja 6 §:ään, jonka 1 momentin 2 kohdasta ilmenee, että hakemuksesta olisi ilmeittävä myymälä ja mahdollinen muu alue, jonka suojaksi pääsykieltoa haetaan. Lakiehdotuksen 3 §:ssä puhutaan välittömästä läheisyydestä, josta voidaan päätellä, että pääsykielto ei kohdistuisi vain myymälään, vaan sen lisäksi muulle mahdolliselle alueelle ja myymälän välittömään läheisyyteen. 1 §:n 1 momenttia ja määritelmiä tulisi näiltä osin täsmentää.

Lisäksi on huomattava 1 §:ää koskevan lakiehdotuksen osalta, että pääsykielto voidaan määrätä ”henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan rikoksen tai tällaisen rikoksen uhan taikka muun vakavan ja toistuvan häirinnän torjumiseksi”. Listaan ei kuulu omaisuuden kohdistuvaa rikosta, vaikka pääsykieltoa haettaisiin esimerkiksi henkilölle, joka

anastaa myymälästä irtainta omaisuutta. Myös omaisuuteen kohdistuva rikos tai tällaisen rikoksen uhka tulisi olla peruste pääsyykiellon määräämiseksi, koska toistuvien omaisuusrikosten tekijät ovat Poliisihallituksen käsityksen mukaisesti konkreettinen uhka yksittäiselle elinkeinonharjoittajalle ja kuormittavat yhtä lailla poliisia erilaisten tehtävien muodossa.

2 §

Pääsyykiellon määräämisen edellytykset

Poliisihallitus katsoo, että myös lakiehdotuksen 2 §:ssä tulisi määritellä omaisuuteen kohdistuva rikos pääsyykiellon määräämisen edellytyksenä.

Lakiehdotuksen 2 §:n 2 momentin osalta on huomattava, että alle 18-vuotiaalle pääsyykiellon määrääminen edellyttää painavaa syytä sekä lisäksi kiellon määräämisen edellytyksiä arvioitaessa on otettava huomioon lapsen ikä ja kehitystaso. Esimerkiksi lapsen oikeuksien yleissopimuksen perusteella lasta koskevassa päätöksenteossa on huomioitava lapsen etu. Esitysluonnoksen perusteluissa tulisi arvioida täsmällisemmin sitä, onko alle 18-vuotiaalla laaja-alaisempi oikeus asioida myymälässä kuin 18-vuotta täyttäneellä henkilöllä.

6 §

Pääsyykieltoa koskevan asian vireilletulo ja käsittely käräjäoikeudessa

Lakiehdotuksen 6 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan hakemuksesta olisi ilmentävä pääsyykiellon hakija ja tämän laillinen edustaja. Tällä tarkoitaneen molempia tahoja, eikä ainoastaan toista mainituista tahoista. Kyseistä lakiehdotusta ja pykälää tulisi Poliisihallituksen näkemyksen mukaisesti täsmentää siten, että hakijana toimisi pääsyykiellon hakija ja tämän *mahdollinen* laillinen edustaja.

9 §

Ilmoitukset ratkaisusta

Poliisihallituksen käsityksen mukaisesti säännöksessä tulisi olla maininta sitä, että ratkaisusta on ilmoitettava poliisille, vaikka lakiehdotuksen 12 §:n mukaan poliisi saisi nämä tiedot suoraan rekisterinpitäjältä oikeushallinnon valtakunnallisen tietovarannon ratkaisuja päätösilmoitusjärjestelmästä. Suora ilmoittaminen poliisille tehostaisi oletettavasti valvonnan kohdentamista sekä jouduttaisi asiakokonaisuuksiin kytkeytyviä esitutkintaprosesseja.

Säännöskohtaisia huomioita (laki poliisilain 2 luvun muuttamisesta)

5 a §

Tuomioistuimen määräämän pääsyykiellon toimeenpano

Poliisihallitus kiinnittää huomiota siihen, että lakiehdotuksen 1 momentissa puhutaan tilasta, vaikka pääsykielto annetaan myymälään. Perusteluiden täsmentämistä ja käsitteiden yhtenäistä tulisi pohtia sääntelyn selkeyttämiseksi sekä johdonmukaistamiseksi. Eräs vaihtoehto on se, että tila -käsitteen sijaan käytettäisiin myymälä -käsitettä tai yleisluonteisemmin paikkaa, jonne tuomioistuin on määrännyt pääsykiellon.

Lakiehdotuksen 2 momentissa on todettu, että jos pääsyn estämisellä tai poistamisella ei todennäköisesti voitaisi estää kiellon rikkomista, poliisimiehellä on oikeus ottaa henkilö kiinni ja pitää tämä säilössä. Jatkovalmistelussa voidaan harkita lakiehdotuksen täsmentämistä muotoon: "jos pääsyn estämisellä tai *henkilön* poistamisella". Toisin sanoen henkilö-sanana lisäämistä mainittuun kohtaan tulisi harkita sääntelyn selkeyttämiseksi.

Lopuksi

Poliisihallitus arvioi kokonaisuutena, että esitetyllä sääntelyllä on oletettavasti rikoksia ja häiriöitä estävä vaikutus. Tässä yhteydessä on kuitenkin tärkeä huomata, että käytännössä viranomaiskiellot kuin kriminalisoinnitkaan eivät välttämättä vaikuta tavoiteltavalla tavalla siihen ihmisjoukkoon, jolle pääsykieltoja tulisi määräämään.

Edellä sanotusta huolimatta käsillä oleva lainsäädäntöhanke korostaa Poliisihallituksen näkemyksen mukaan paikan omistajan tai haltijan taikka tilaisuuden järjestäjän oikeutta antaa hyväksyttäviin syihin perustuvia pääsykieltoja muun muassa omaisuudensuojan perusteella. Tästä lähtökohdasta Poliisihallitus pitää lainsäädäntöhanketta kannatettavana. Lisäksi poliisille poliisilain, rikoslain ja pakkokeinolain kautta esitetyjä toimivaltuuksia pääsykiellon valvomiseksi voidaan pitää tarpeellisina, perusteltuina sekä kokonaisuutena kannatettavana.

Tässä lausunnossa on huomioitu Poliisihallituksen rikostorjunnan ja valvonta- ja hälytystoiminnan vastuualueiden asiantuntijoiden kannanotot.

Sanna Heikinheimo, poliisijohtaja

Mikko Kiiski, poliisitarkastaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 15.06.2026 klo 19:54. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liitteet

Jakelu

Oikeusministeriö

Tiedoksi

Poliisihallitus/rikostorjunnan vastuualue

Poliisihallitus/ valvonta- ja hälytystoiminnan vastuualue

Poliisihallitus/esikunta

Poliisihallitus

Vuorimiehentie 3, PL 1000, 02151 Espoo

kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi

Puhelin +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780, poliisi.fi